

УДК 362.86. 9

DOI: https://doi.org/10.31521/modecon.V30(2022)-07

Бурдонос Л. І., кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, обліку і оподаткування ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди», м. Переяслав, Україна

ORCID: 0000-0002-1084-0826

e-mail: burdonosluida@ukr.net

Виноградня В. М., кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, обліку і оподаткування ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди», м. Переяслав, Україна

ORCID: 0000-0002-9028-6772

e-mail: vinogradniy_roma@ukr.net

Управління інвестиційною привабливістю підприємства

Анотація. У статті розглянуто проблему вдосконалення управління інвестиційною привабливістю підприємства; визначено та обґрунтовано зміст категорії «управління інвестиційною привабливістю підприємства»; проаналізовано становлення фінансово-правового регулювання управління інвестиційною привабливістю підприємства; розроблено стратегію формування інвестиційних ресурсів підприємства, висвітлюються фінансово-правові режими наявних форм управління інвестиційною привабливістю підприємств; вдосконалено систему основних індикаторів діагностики інвестиційної привабливості підприємств; схарактеризовано напрями підвищення ефективності управління інвестиційною привабливістю підприємств на сучасному етапі; досліджено сучасне значення управління інвестиційною привабливістю підприємств, як активного процесу формування стратегічної зони інвестиційних інтересів та відповідних управлінських завдань; розкрито активний науковий інтерес до досліджуваного питання та відсутність єдиного сталого визначення тлумачення інвестиційної привабливості підприємств, що в суттєвій мірі визначається складністю досліджуваного питання; визначено домінуючі управлінські функції, запропоновано систему принципів, дотримання яких має забезпечити формування ефективних методологічних підходів до управління інвестиційною привабливістю підприємств на сучасному етапі; з'ясовано, що для оцінки управління інвестиційною привабливістю підприємств найбільш застосовуваними є такі методи, як: метод порівнянь, метод рейтингової оцінки, метод експертних оцінок, інтегральна оцінка інвестиційної привабливості підприємства, матричний метод, трикутник прибутковості, диференційований підхід, методичні підходи та критерії оцінки рівня управління інвестиційною привабливістю підприємства.

Ключові слова: підприємства; управління інвестиційною привабливістю підприємства; стратегія; індикатори; страхування; хеджування.

Burdonos Lyudmila, PhD in Economics, Associate Professor, Chair of Finances, accounting and taxation SHEE «Pereyaslav-Khmelnytsky GPU named Gregory Skovoroda», Pereyaslav, Ukraine

Vynogradnya Vita, PhD in Economics, Associate Professor, Chair of Finances, accounting and taxation SHEE «Pereyaslav-Khmelnytsky GPU named Gregory Skovoroda», Pereyaslav, Ukraine

Investment Attraction Management of Enterprises

Abstract. Introduction. The article considers the problem of improving the management of investment attractiveness of the enterprise; the content of the category "management of investment attractiveness of the enterprise" is determined and substantiated, the ways of increase of efficiency of management of investment attractiveness of the enterprises at the present stage are characterized, the modern value of management of investment attractiveness of the enterprises as active process of formation of a strategic zone of investment interests and the corresponding administrative tasks is investigated.

Purpose. The analysis of formation of financial and legal regulation of management of investment attractiveness of the enterprise is carried out; the strategy of formation of investment resources of the enterprise is developed, financial and legal regimes of the existing forms of management of investment attractiveness of the enterprises are covered; the system of the basic indicators of diagnostics of investment attractiveness of the enterprises is improved.

Results. Revealed active scientific interest in the research issue and the lack of a single sustainable definition of investment attractiveness of enterprises, which is largely determined by the complexity of the research issue, identified dominant management functions.

Conclusions. Such methods as the method of comparisons are the most widely used to assess the management of investment attractiveness of enterprises, rating method, method of expert assessments, integrated assessment of investment attractiveness of the enterprise, matrix method re analyzed, profitability triangle, differentiated approach, methodical approaches and criteria for assessing the level of management of investment attractiveness of the enterprise, the basis for the

¹Стаття надійшла до редакції: 05.11.2021

Received: 05 November 2021

investor's decision to invest is high investment attractiveness, so the topic of the article is extremely relevant, in modern conditions development of Ukraine's economy and its structural restructuring is of particular importance production potential of enterprises.

Keywords: enterprises; management of investment attractiveness of the enterprise; strategy; indicators; insurance; hedging.

JEL Classification: D60; D84; G32; G39; M11

Постановка проблеми. Сучасна економічна політика України вже зорієнтована на інтеграцію в європейський економічний простір, який характеризується інтенсивністю економічної конкуренції зі значною перевагою інвестиційно-інноваційної складової. Забезпечення швидкого розвитку економіки України за цією траєкторією можливе при сталому інвестуванні українських підприємств з метою утримання наявних стратегічних позицій та формування нових стійких конкурентних переваг шляхом розвитку інноваційної діяльності або трансферу новітніх технологій. Отже, для досягнення кардинальних позитивних змін, економіка України потребує значних обсягів інвестування, в тому числі іноземного, що можна досягти шляхом удосконалення управлінського поведіння в інвестиційно-інноваційній діяльності вітчизняних підприємств та відповідного наукового забезпечення розвитку цього процесу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанню процесу управління інвестиційною привабливістю підприємств приділено досить велика кількість робіт як національних, так й іноземних вчених-практиків, а саме: О. Астахова, О. Бурчакова, О. Галушко, А. Гончарука, М. Гордона, А. Кабанова, Р. Костирко, П. Круш, О. В. Короткова, О. Мендрула, Т. Момот, В. Нейен бург, Н. Пасічника, Б. Райхель, С. Резниченко, Т. Решетілова, В. Саллі, М. Скотта, С. Стюарта, І. Яремко, Г. Яшева та інших. Проте в Україні ще недостатньо наукових досліджень, присвячених процесу управління інвестиційною привабливістю підприємств.

Формулювання цілей дослідження. Обґрунтування визначення стану, проблем та перспектив управління інвестиційною привабливістю підприємств на сучасному етапі.

Основні результати дослідження. Політика формування інвестиційної діяльності підприємства здійснюється у сфері взаємозалежних інтересів як самого підприємства, так і його потенційних інвесторів. Привабливість залучення інвестицій залежить від врахування та розуміння інтересів партнерів, а також від можливості бачити об'єкт та предмет інвестування з позиції інвестора та оцінити його інвестиційну привабливість.

Визначення інвестиційної спроможності кожного окремого підприємства, як потенційного об'єкта інвестування, здійснюється інвесторами в процесі вибору в придбанні альтернативних об'єктів і купівлі акцій окремих підприємств, визначення доцільності капітальних вкладень.

Інвестиційна привабливість – це фінансово-майновий стан підприємства, ефективність використання його ресурсів, а також якісні характеристики: професійні здібності керівництва, галузева та регіональна приналежність підприємства, стадія життєвого циклу, добросовісність підприємства як партнера [1, с. 82].

Короткова О. В. пропонує визначення інвестиційної привабливості підприємств у поєднанні з оцінкою ефективності інвестицій та інвестиційної діяльності. У той же час він характеризує ефективність інвестицій як інвестиційну привабливість, а інвестиційну привабливість як інвестиційну діяльність. На її думку, чим вище ефективність інвестицій, тим вищий рівень інвестиційної привабливості та більша інвестиційна активність, і навпаки [2, с. 32-36].

Кожне із наведених тлумачень надає можливість виділити лише частину характеристик і взаємозв'язків, притаманних інвестиційній привабливості підприємства.

Процес вкладення коштів у інвестиційну привабливість підприємств розуміє під собою генерування, перерозподіл і використання капіталу. Метою оцінки інвестиційної привабливості для підприємства є виявлення слабких і сильних сторін його фінансово-господарської діяльності, для інвестора передбачає визначення стану та потенціалу можливого об'єкта інвестування. Подвійність мети оцінки інвестиційної привабливості підприємства впливає з обов'язкового двостороннього (подвійного) ефекту успішного інвестування: позитивних наслідків як для суб'єкта, так і для об'єкта інвестування. Замовником проведення оцінки інвестиційної привабливості може бути як інвестор, так і підприємство.

До внутрішніх чинників інвестиційної привабливості підприємства віднесено [3, с. 22-28]:

- технічний чинник, який характеризує наявність основних засобів, їх структуру, вік та рівень використання, ступінь зношеності та виробничу потужність, продуктивність та відповідність виробничих технологій, що використовуються світовим стандартам тощо;

- організаційний чинник, який описує організацію виробничого процесу в часі та просторі, а також розглядає методи організації виробництва та ступінь його автоматизації;

- ресурсно-сировинний чинник, дає можливість оцінити доступність підприємства до сировинних джерел тощо;

- комерційний чинник базується на аналізі теперішньої та потенційної місткості ринку, дає можливість оцінити та спрогнозувати обсяги діяльності та потреби в інвестиційних ресурсах;

- трудовий чинник, який передбачає аналіз структури, професійно-кваліфікаційного складу працівників підприємства, продуктивність праці та резерви її зростання, рівень та умови оплати праці тощо;

- фінансово-аналітичний чинник допомагає оцінити стан ліквідності, фінансової стійкості, рентабельності та ділової активності господарчого суб'єкта;

- чинник конкурентоспроможності характеризує можливість підприємства успішно господарювати,

виробляти конкурентоспроможну продукцію та утримувати конкурентні позиції на ринку;

- інноваційний чинник визначає кількість інновацій, впроваджених в цілому на підприємстві в галузі техніки та технологій, організації виробничих процесів, продукції, управлінні тощо;

- виробничий чинник оцінює в цілому ефективність виробничої діяльності підприємства, а саме завантаженість основних засобів, ефективне використання будівель та споруд, логістичні процеси всередині підприємства, ефективність виробничої інфраструктури тощо;

- споживчий чинник дає оцінку цінності продукції підприємства для споживачів, яка базується на її якості та конкурентоспроможності.

До зовнішніх чинників можна віднести:

- екологічні чинники показують відповідність основним екологічним законодавчим на нормативним актам, санітарно-гігієнічним нормам з метою зменшення негативного впливу на довкілля у вигляді викидів відходів виробництва;

- географічний чинник, що характеризує діяльність підприємства щодо розміщення його відносно основних шляхів сполучення, комунікацій, близькість до сировинної бази, оцінює вплив зайнятості та безробіття в регіоні на діяльність підприємства, вартість оренди землі;

- правові чинники дають можливість оцінити доцільність інвестування враховуючи чинні норми оподаткування, наявність податкових пільг, вільних від податків зон, амортизаційну політику держави, умови одержання кредитів тощо;

- грошово-кредитні чинники дають можливість оцінити рівень інфляції, стабільність національної валюти, банківської системи, механізмів експортно-імпортних операцій, фінансової стабільності держави;

- політичні чинники характеризують стабільність політичної системи, частоту зміни уряду, кількість та гостроту політичних скандалів, ступінь довіри до влади тощо;

Тобто всі розглянуті чинники, що комплексно характеризують інвестиційну привабливість підприємства, тісно взаємодіють та взаємовпливають один на одного. Виходячи з узагальненої оцінки інвестиційної привабливості, можемо наголосити на тому, що інвестиційну привабливість слід розглядати в контексті економічної категорії, а не поняття.

Тобто як узагальнене фундаментальне поняття, що відображає показує найбільш суттєві, закономірні зв'язки й відносини реальної дійсності та пізнання. Як економічна категорія інвестиційна привабливість підприємства відображає властивості існування об'єкта його пізнання в загальному і найбільш концентрованому вигляді. Інвестиційна привабливість підприємства містить в собі менш широкі родові поняття, такі як: показники інвестиційної привабливості, інвестиційний капітал, інвестиційний ризик, інвестиційна потреба та ін.

Приймаючи рішення про вкладання капіталу у той чи інший інвестиційний об'єкт, інвестор розглядає інвестиційну привабливість комплексно. Інвестору необхідно враховувати забезпечення найвищої

привабливості на всіх етапах інвестиційних рішень, від вибору країни-реципієнта до визначення конкретного інвестиційного проєкту [4, с. 125].

Формування інвестиційної стратегії підприємств, яка дозволить системно підходити до питань інвестиційної привабливості, буде зображувати бачення взаємодії з інвесторами, коло завдань, які необхідно реалізувати підприємству для досягнення стратегічних інвестиційних цілей тощо. Дане положення є тим більш принциповим, оскільки саме стратегія повинна визначати організаційну структуру підприємства, яка дозволить якісно трансформувати інтелектуальну енергію керівників в практичні здобутки підприємства – це знову ж таки предмет та результат діяльності менеджменту підприємства.

На сучасному етапі інвестиційна діяльність є найбільш важливим аспектом функціонування підприємства. Для залучення інвестиційних коштів та інших ресурсів підприємство повинно бути інвестиційно-привабливим, тобто відповідати ряду економічних, управлінських та виробничих характеристик.

Для оцінки інвестиційної привабливості підприємства можливо використати показник або сукупність показників, які давали б не приблизну оцінку явища, не характер його зміни, а кількісно й точно оцінювали б його. Для цієї мети можна використати коефіцієнт – відносний показник, що характеризує ступінь оцінності акцій: відношення реальної (внутрішньої) вартості до ринкової [5, с. 89-95].

У результаті дослідження було удосконалено визначення поняття інвестиційна привабливість підприємства, як сукупність кількісних та якісних показників, які характеризують не тільки фінансово-економічний стан підприємства, а й техніко-економічне забезпечення виробництва, якості та конкурентоспроможності продукції, рівень маркетингового, кадрового, інфраструктурного, правового забезпечення та ефективність використання сучасних інформаційних технологій для налагодження контактів з інвесторами.

Повноцінна оцінка інвестиційної привабливості підприємства повинна містити у собі всі складові цього поняття, а саме, абсолютні й порівняльні методи визначення привабливості підприємства як об'єкта інвестування [6, с. 95].

Базуючись на фахових дослідженнях виокремлено основні функції управління інвестиційною привабливістю підприємства: планування, організація, мотивація, оцінка та контроль, аналіз, регулювання, координація. Важливим напрямом подальшої наукової роботи має стати розробка ефективної моделі управління інвестиційною привабливістю підприємства, на основі аналізу та оцінки основних характеристик функціонування підприємства.

Схарактеризувавши об'єкт управління, визначимо поняття «управління інвестиційною привабливістю

підприємства» як процес цілеспрямованого впливу керівництва підприємства на систему фінансових, економічних та інших відносин, що виникають у процесі забезпечення ефективного розвитку підприємства і задоволення вимог потенційних інвесторів [7, с. 324-330].

Інвестиційна привабливість підприємства формується шляхом конкурентоспроможності підприємства, що пов'язано з повним задоволенням потреб споживачів. Важливим чинником підвищення інвестиційної привабливості підприємства є рівень інноваційної діяльності в рамках стратегічного розвитку. Провідним у всій системі чинників є завдання впровадження інновацій, що впливають на рівень інвестиційної привабливості підприємства.

Збільшення інвестиційної привабливості може бути прямим наслідком безпосереднього поліпшення показників, таких як: прискорення оборотних активів шляхом скорочення боргу, а також непрямым – підвищення мотивації персоналу, що в кінцевому підсумку поліпшує фінансові показники. Але набагато важче простежити зв'язок між такими чинниками та фінансовими коефіцієнтами [8, с. 85-89].

Розроблення та реалізація інвестиційної стратегії підприємств полягає насамперед у формуванні довгострокових цілей, пов'язаних з реалізацією мети діяльності підприємства як з точки зору суспільства, так і з точки зору підприємства, що полягає в отриманні доходу. Інвестиційна привабливість підприємства також залежить від розроблення чіткої стратегії, яка пов'язана як з реалізацією в перспективі його інвестиційного потенціалу, так і із забезпеченням дотримання положень загальної стратегії фінансово-економічного розвитку та головних цілей функціонування підприємства, вона повинна формуватися, орієнтуючись на наявні та потенційні фінансові, організаційні, кадрові, технологічні, сировинні, енергетичні та інші ресурси, які є в розпорядженні підприємства та можуть бути залучені на вигідних для нього умовах.

Одночасне використання усіх методів зростання інвестиційної привабливості неможливе через брак коштів, кваліфікованих кадрів, необхідної інформації для здійснення відповідних заходів. Практика доводить неефективність поділу зусиль за багатьма напрямками інвестиційної діяльності. Усе потрібно сконцентрувати на окремих, найважливіших інвестиційних проектах. Це потребує розроблення конкретних рекомендацій щодо виявлення найбільш впливових аспектів, вимірювання ступеню впливу та кінцевих наслідків.

Нині інвестиційний клімат України залишається несприятливим, що є проблемою для розвитку країни, але країна є інвестиційно привабливою державою. При цьому вона намагається максимально інтегруватися у світовий простір та брати активну участь у міжнародних процесах.

Варто зазначити, що для інвестора привабливими є ті галузі, в яких наявна велика швидкість обігу капіталу, відповідно, можна отримати велику віддачу на вкладений капітал, маючи невисокий рівень рентабельності продукції. Серед елементів, що суттєво впливають на інвестиційну привабливість на рівні окремого підприємства, разом з фінансовими показниками особливо слід відзначити значення форми власності, до якої належать підприємства, що формують характерні риси діяльності підприємства на ринку. Галузі, в яких повільно обертається капітал, повинні мати високий рівень рентабельності продукції для того, щоб мати змогу забезпечити необхідну норму доходу на авансований капітал.

Проблема інвестування досить гостро стоїть на підприємствах більшості країн світу. Для підприємств в Україні вона також є надзвичайно актуальною. За умови гострої нестачі власних економічних ресурсів, передусім фінансових, необхідних для становлення ефективного виробництва, стабільного економічного розвитку підприємства, проведення структурних перебудов та розв'язання проблем інтеграції українських підприємств у світові економічні системи, великого значення набувають питання залучення зовнішніх джерел фінансування.

Враховуючи вимоги потенційних інвесторів і вплив факторів зовнішнього середовища (кон'юнктурних, фінансових, політичних, правових, зовнішньо-економічних, соціальних, природно-кліматичних та інших), керівництво підприємства виробляє комплекс дій, що формують, координують і контролюють фінансові, економічні, виробничі, трудові та інші відносини всередині підприємства з метою забезпечення його інвестиційної привабливості.

Робота з вітчизняними та іноземними інвесторами, як досвід, свідчить, що стратегічного інвестора завжди буде цікавити привабливе підприємство в інвестиційно-привабливій галузі та привабливому регіоні. За інших рівних умов інвестор не буде вкладати кошти в підприємство, яке належить до галузі кризового стану, або розташоване в непривабливому регіоні [9, с. 29-33].

Формування інвестиційної привабливості підприємства має особливе значення, оскільки вона необхідна для структурної перебудови виробництва, забезпечення конкурентоспроможності продукції та підвищення її якості, створення необхідної сировинної бази для ефективного функціонування підприємств, розв'язання соціальних проблем, забезпечення ефективного функціонування підприємств, їх стабільного стану. Інвестиції використовуються для досягнення подальшого розширення та розвитку виробництва, відновлення основних виробничих фондів, підвищення технічного рівня праці та виробництва тощо.

Висновки. Інвестиційна привабливість підприємства є комплексом якісних і кількісних показників, що всебічно визначають спроможність

примноження інвестованого капіталу і є похідною характеристикою від інвестиційного клімату в країні, і як інтегральний показник, що формується під впливом чинників прямого і непрямого впливу, визначає бажання чи відмову інвестора вкладати гроші в такий інструмент як підприємство. Визначивши сутність інвестиційної привабливості підприємства й факторну природу її формування, надалі планується проведення дослідження впливу зазначених у даній статті чинників прямого й непрямого впливу на формування інтегрального показника на прикладі конкретного підприємства.

Виконані дослідження засвідчили виключну важливість та необхідність виокремлення й систематизування чинників і факторів, що комплексно характеризують інвестиційну привабливість

підприємства. Їхнє вивчення та моніторинг формують підґрунтя для ефективного діагностування рівня та індексу інвестиційної привабливості конкретного підприємства й країни в цілому для реального чи фінансового інвестора.

Виходячи з узагальненої оцінки інвестиційної привабливості, можемо наголосити на тому, що інвестиційну привабливість слід розглядати в контексті економічної категорії, а не поняття. Тобто як фундаментальне поняття, що узагальнює та показує найбільш суттєві, закономірні зв'язки і відносини реальної дійсності та пізнання. Як економічна категорія інвестиційна привабливість підприємства показує властивості існування об'єкта його пізнання в загальному і найбільш концентрованому виді.

Література:

1. Супрун С. Д. Оцінка ефективності інвестиційних проектів підприємств. *Фінанси України*. 2003. № 4. С.82-87.
2. Короткова О. В. Інвестиційна привабливість підприємства та методика її оцінювання. *Ефективна економіка*. 2013. № 6. С. 32-36.
3. Гуляєва Н. М. Сутнісні ознаки інвестиційної привабливості підприємства: факторна природа формування. *Вісник Запорізького національного університету*. 2012. №1(13). С. 22-28.
4. Польшаков В. І., Ткаленко Н. В. Інвестиційний менеджмент : навч. посіб. К. : Кондор, 2009. 172 с.
5. Семенов А. Г. Моделювання інвестиційної діяльності підприємств. *Держава та регіони. Серія Економіка та підприємництво*. 2016. № 6. С. 89–95.
6. Войнаренко М. П., Епіфанова Ю. І. Управління інвестиційною діяльністю промислових підприємств : монографія. Вінниця : ВНТУ, 2011. 188 с.
7. Пилипенко О. І. Аналіз інвестиційної привабливості підприємства: огляд методик . *Міжнародний збірник наукових праць*. 2010. Вип. 1(13). С. 324-330.
8. Урванцева С. В. Інвестиційна привабливість підприємства: сутність та фактори її формування. *Молодий вчений*. 2014. Вип. 7(2). С. 85–89.
9. Гончарук А. Інвестиційна привабливість промислового підприємства як об'єкт управління. *Економіка харчової промисловості*. 2011. № 4. С. 29–33

References:

1. Suprun, S. D. (2003). Evaluation of the effectiveness of investment projects of enterprises. *Finansy Ukrainy*, 4, 82-87. Retrieved from : <http://ena.lp.edu.ua:8080/handle/ntb/46971> [in Ukrainian].
2. Korotkova, O. V. (2013) Investment attractiveness of the enterprise and methods of its evaluation. *Efektivna ekonomika*, 6, 32- 36. Retrieved from : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2132> [in Ukrainian].
3. Huliaieva, N. M. (2012). Essential signs of investment attractiveness of the enterprise: the factor nature of formation. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu*, 1(13), 22-28. Retrieved from : <https://core.ac.uk/download/pdf/196301873.pdf> [in Ukrainian].
4. Polshakov, V. I. & Tkalenko, N. V. (2009). *Investment Management : navch. posibnyk*. K. : Kondor. 172 [in Ukrainian].
5. Semenov A. H. (2016). Modeling of investment activities of enterprises. State and regions. *Derzhava ta rehiony. Serii Ekonomika ta pidpriemnytstvo*, 6, 89–95. Retrieved from : <http://www.irbis-nbuv.gov.ua> > irbis_nbuv > cgiirbis_64 [in Ukrainian].
6. Voinarenko, M. P. & Yepifanova, Yu. I. (2011). *Management of investment activities of industrial enterprises : monohrafiia*. Vinnytsia : VNTU. 188 [in Ukrainian].
7. Pylypenko, O. I. (2010). Analysis of investment attractiveness of the enterprise: a review of methods. *Mizhnarodnyi zbirnyk naukovykh prats*, 1(13), 324-330 [in Ukrainian].
8. Urvantseva, S. V. (2014) Investment attractiveness of the enterprise: the essence and factors of its formation. *Molodyi vchenyi*, 7(2), 85–89 [in Ukrainian].
9. Honcharuk, A. (2011). Investment attractiveness of an industrial enterprise as an object of management. *Ekonomika kharchovoi promyslovosti*, 4, 29–33 [in Ukrainian].

